

GELECEĞİN ANTROPOLOJİSİ
FELSEFİ BİR SORUŐTURMA

REBECCA BRYANT
DANIEL M. KNIGHT

ÇEVİREN
AŞENA PALA

REBECCA BRYANT

Utrecht Üniversitesi'nde kültürel antropoloji profesörüdür. Siyasal antropoloji ve hukuk antropolojisi alanlarında çalışmaktadır. Şikago Üniversitesi'nden felsefe alanında lisans, kültürel antropoloji alanında yüksek lisans ve doktora derecelerini almıştır. Londra İktisat Okulu, George Mason Üniversitesi ve Kahire'deki Amerikan Üniversitesi'nde çalışmış, Boğaziçi Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak dersler vermiştir. Çalışmaları özellikle her iki tarafın gözünden Kıbrıs sorununa ve adanın bölünmüş halklarına odaklanmış olup etnik çatışmalar, tehcir, sınır sorunları, çatışma sonrası yakınlaşmalar ve adanın iki tarafında devam eden egemenlik iddiaları meselelerini ele almaktadır.

Başlıca eserleri: *Tebaadan Vatandaşa: Kıbrıs'ta Modernite ve Milliyetçilik* (2007), *The Past in Pieces: Belonging in the New Cyprus* (2010), *Askıdaki Egemenlik* (Metu Hatay'la, 2021).

DANIEL M. KNIGHT

Kültürel Antropolog. St. Andrews Üniversitesi'nde Kozmopolit Çalışmalar Merkezi'nin müdürüdür. Antropoloji alanında yüksek lisans derecesini Lampeter'deki Galler Üniversitesi'nden, doktora derecesini ise Durham Üniversitesi'nden almıştır. Londra İktisat ve Siyaset Okulu'nda ve Durham Üniversitesi'nde dersler vermiştir. Orta Yunanistan'ın Teselya bölgesinde 2003 yılından beri etnografya çalışmaları yapan Knight, özellikle ekonomik kriz, zaman, zamansallık, neoliberalizm, yeni sömürgecilik ve yenilenebilir enerji konuları üzerine eğilmektedir.

Başlıca eserleri: *History, Time, and Economic Crisis in Central Greece* (2015), *Ethnographies of Austerity: Temporality, Crisis and Affect in Southern Europe* (2017, Charles Stewart'la birlikte, ed.), *Vertiginous Life: An Anthropology of Time and the Unforeseen* (2021).

ASENA PALA

Hacettepe Üniversitesi Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Bölümü'nde lisans (2010), antropoloji bölümünde yüksek lisans eğitimi aldı (2013). Université Paris Cité (Denis Diderot) Psikanalitik Araştırmalar laboratuvarında doktora eğitimine devam etmektedir.

Başlıca çevirileri: Marshall Sahlins, *Akrabalık Nedir, Ne Değildir?* (2018); Rob Boddice, *Duygular Tarihi* (2023); Anne Fausto-Sterling, *Toplumsal Dünyada Biyoloji* (2023).

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	11
GİRİŞ	
ANTROPOLOJİDE GELECEĞİN GELECEĞİ	15
1. <i>Antropolojide Geleceğin Tarihi</i>	17
2. <i>Geleceğe Yönlenmeler</i>	31
1	36
ÖNGÖRÜ	36
1. <i>Öngörüü Teorileştirmek</i>	38
2. <i>Etnografik Öngörü</i>	43
3. <i>Kolektif Öngörüü Keşfetmek</i>	52
4. <i>Kriz Zamanları ve Tekinsiz Şimdi</i>	59
5. <i>Sonuç</i>	64
2	
BEKLENTİ	65
1. <i>Beklentiyi Teorileştirmek</i>	67
2. <i>Bir Vaat Olarak Gelecek</i>	76
3. <i>Kolektif Beklentiyi Keşfetmek</i>	82
4. <i>Beklentiyi Kaybetmek</i>	88
5. <i>Sonuç</i>	93
3	
SPEKÜLASYON	96
1. <i>Spekülatif Düşünce Üzerine Bazı Notlar</i>	99
2. <i>Spekülatör ve Tekinsiz Şimdi ya da Bir Boşluk Nasıl Doldurulur?</i>	104

3. Enerjinin Zamansal Dinamizmi	111
4. Spekülasyon / Aldatmaca	121
5. Sonuç	123
4	
POTANSİYEL	125
1. Olandan Başka	129
2. Potansiyel İlişkiler ve Zamanmekân	137
3. Etnografik Potansiyelin Ortaya Çıkışı	143
4. Bozguna Uğratılan Potansiyel	148
5. Sonuç	152
5	
UMUT	154
1. Geleceğin İvmesi Olarak Umut	157
2. Neye Doğru İvme?	160
3. Umut Zamanında	165
4. Umudun Sınırlı Zamanmekânları	174
5. Sonuç	180
6	
KADER	182
1. Kaderin Antifelsefeleri	187
2. Geleceğin Tuhaflığı	194
3. Kestirimsel Kesinlik Üzerine	203
4. Kaderin Ölümcül İstisnaları	209
SONUÇ	
YÖNTEM OLARAK GELECEK	217
1. Yerel Zamanmekânlar	219
2. Eşikler ve Sınırlar	223
3. Son/The End/Τέλος/Fin	226
KAYNAKÇA	228
DİZİN	256

ÖNSÖZ

Bu kitabın kökeni Rebecca'nın Güney Amerika'da geçen çocukluğuna, zamana duyduğu erken ilgiye dayanıyor. Ya da daha doğrusu, etrafındaki ırksal ayrımlarda ve maddi yoksunluklarda geçmişin bugüne zincirlendiğini ve geleceğe sürüklenmesi gerektiğini gördüğü döneme. Rebecca'nın hayranlık duyduğu tüm Güneyli yazarların da zamansal olanla sancılı bir ilişkisi vardı. Üniversiteye gittiğinde, üniversite başvurusunda zaman ve tarih felsefeleri üzerine çalışmak istediğini söylemişti. O dönemde ABD'deki felsefe bölümleri bunun yerine mantıksal formüller öğretmekte ısrar etse de en sevdiği Güneyli yazarlardan birinde yinelenen bir tema olarak amnezi üzerine bir tez yazmayı başardı. Geçmiş silmek; gelecek için yer açmak. Vardığı sonuçlardan tatmin olmamış ve zamansal olan ve onun etkileri hakkında söylenecek daha çok şey olduğunu hissetmiş, fakat sormak istediği soruların netleşmesi için bile birkaç on yıl daha düşünmesi, okuması ve diğer insanların zamansallıklarını incelemesi gerekmişti.

Bu kitabın teorik çerçevesi, on yıllar süren bu düşünme sürecinin bir sonucudur. Bu düşünme, Doğu Akdeniz'de uzun süreli yerinden edilme, çatışma ve çatışma sonrası zamansallıklar üzerine devam eden etnografik araştırmasıyla ilişkili olarak gerçekleşti. Rebecca bu sorular üzerinde düşünmeye –birçok araştırmacı gibi– hafıza ve geçmiş perspektifinden başlamış olsa da yavaş yavaş perspektifini tersine çevirmesi gerektiğini ve incelediği çatışma materyalleri ve kriz gibi olguların geleceğin merceğinden görülmesi gerektiğini anlamaya başladı.

Antropologlar zamansallık çalışmalarının uzun süredir öncelikli olarak geçmiş-şimdi ilişkisine odaklandığını kabul ettikçe, gelecek, disiplinde artan bir ilgi gördü. Bununla bir-

likte, geleceğin antropolojisi, Rebecca'nın yerinden edilme, çatışma ve geçiş dönemi adaleti konularıyla daha az ilişkili olmak üzere, öncelikle enerjinin geleceği, biyotıp ve biyoteknoloji ile risk ve finans üzerine ortaya çıkan çalışmalarla ilişkili olarak gelişti. Rebecca bu kitabı yazmaya başladığında, enerji, kemer sıkma ve finansal kriz çalışmalarına önemli katkılarda bulunmuş birisiyle birlikte çalışmayı uygun gördü. Dahası, Daniel'in Yunanistan'daki çalışmaları Rebecca'nın Kıbrıs ve Türkiye'deki araştırmalarıyla düşündürücü bir şekilde kesişiyordu. Daniel'in katkıda bulunduğu yeni etnografik bağlamlar ve konularla Rebecca'nın zamansallık üzerine onlarca yıllık düşüncesini zenginleştiren bir işbirliği doğdu.

Daniel'in zamansallığa olan ilgisi geçmişi yeniden inşa etmeye odaklanan üniversite öncesi yaptığı arkeoloji ve evrenin başlangıcı ve sonu üzerine kafa yoran din felsefesi çalışmalarına dayanıyor. Futbol ile gezegenimizin sınırlarının ötesindeki yaşamın yörüngelerinin kuramsallaştırılmasını bütünleştirerek geçirdiği öğle yemeklerini sevgiyle hatırlıyor. Rebecca'nın Güney Amerika'da geçen çocukluğu onun geçmişi ve geleceği daha iyi anlama tutkusunu şekillendirirken, Daniel için bu tutkuyu şekillendiren etken etrafındakileri önceden belirlenmiş sonlara doğru yönlendiren İngiliz sınıf sisteminin tuzaklarıydı.

Daniel'in doktora çalışması kemer sıkma dönemindeki Yunanistan'da doğrusal olmayan zamanın gündelik deneyimi üzerine bir tez ortaya çıkardı ve bu tezde ciddi sosyoekonomik krizin pençesindeki insanlara yön veren farklı "kültürel olarak yakın" geçmişler teorisini ortaya koydu. Rebecca gibi Daniel'in de başlangıçtaki odak noktası tarih ve hafızaydı ve ancak daha önce büyük Osmanlı mülklerine ait olan arazilerde yüksek teknoloji güneş panelleri ortaya çıkmaya başladıktan sonra araştırma katılımcılarının geleceğinin gelecekle ilgili olduğunu fark etti. Daniel'in bu kitapta iş birliği yapma ve uzun vadeli entelektüel projesini paylaşma fırsatı verdiği için Rebecca'ya son derece minnettar olduğunu söylemeye gerek yok.

Bu çalışma uzun yıllara yayılan çok sayıda projeye dayandığından, Rebecca'nın konuyu düşünmesine –ve çoğu zaman tamamen yeniden düşünmesine– katkıda bulunan çok sayıda kişiye teşekkür etmek imkânsız olacaktır. Hem Charles Stewart hem de Nicolas Argenti kendi çalışmaları ve teşvik edici sohbetleriyle katkıda bulundular. Artık aramızda olmayan iki kişinin de önemli etkileri oldu: Geleceğe odaklı bir şimdiki zamana sıkı sıkıya bağlı tarihsel düşünmeyi her zaman teşvik eden Peter Loizos ve öğrencilerini her zaman “başka türlü” düşünmeye zorlayan Paul Friedrich. Rebecca ayrıca Mete Hatay'a, sadece yoğun bir yazma dönemine ve sayısız sınır harbine katlandığı için değil, aynı zamanda bu projenin kendi ortak çalışmalarının önüne geçmesine izin verdiği için de minnettarlığını ifade etmek istiyor.

Daniel'in bu kitapta sunulan yönelimleri düşünmesine pek çok kişi yardımcı olmuş olsa da –ve esas teşekkür listesi çok kapsamlı olsa da– burada sadece önemli derecede katkıda bulunan üç arkadaşına özel minnettarlığını ifade etmek istiyor: Debora Battaglia, Charles Stewart ve David Valentine. Daniel, Mart 2018'de St. Andrews Üniversitesi'nde “Yönelimler: Geleceğin Antropolojisi” konulu uluslararası bir konferans düzenledi. Ladislav Holy Memorial Trust ve Centre for Cosmopolitan Studies tarafından finanse edilen etkinlik, zaman, zamansallık ve geleceğe ilişkin yönelimler üzerine konuşmalar yürütmek üzere tasarlandı. Üç gün süren ufuk açıcı tartışmalar için tüm katılımcılara teşekkür ederiz. Hepsinden önemlisi ve her zaman olduğu gibi Daniel, yaşamı boyunca ilham kaynağı olan Stavroula Pipyrou'nun desteği ve teşviki için minnettardır.

Takip eden bölümlerde Rebecca Birinci (“Öngörü”), İkinci (“Beklenti”) ve Altıncı (“Kader”) Bölümlerin tek yazarıdır. Giriş kısmı, Üçüncü (“Spekülasyon”) ve Dördüncü (“Potansiyel”) Bölümler ortak kaleme alınmışken, Daniel Beşinci (“Umut”) Bölümünün ve Sonuç kısmının tek yazarıdır.